

N

Postanowieniem z dnia 4.11.2016 r. (k. 699) sprostowano niniejsze postanowienie.

T. 8.11.2016 r. A.K.

Sygnatura akt: VIII Ca 412/16

POSTANOWIENIE

Dnia 19 października 2016 r.

Sąd Okręgowy w Toruniu VIII Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie następującym:

Przewodniczący: **SSO Rafał Krawczyk** (spr)

Sędziowie: **SO Hanna Matuszewska, SO Jadwiga Siedlaczek**

Protokolant: **st. sekr. sąd. Izabela Bagińska**

po rozpoznaniu w dniu 19 października 2016 r. w Toruniu

na rozprawie

sprawy z wniosku (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w Z.

z udziałem (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w K. oraz Skarbu Państwa – Starosty (...)

o ustanowienie służebności

na skutek apelacji uczestnika (...) S.A. z siedzibą
w K.

na postanowienie Sądu Rejonowego w Toruniu

z dnia 8 marca 2016 r.

sygn. akt I XI Ns 3123/15

postanawia: przedstawić Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia następujące zagadnienia prawne budzące poważne wątpliwości:

1)

„czy uzyskanie na własność przez przedsiębiorstwo państwowe urządzeń przesyłowych, posadowionych na nieruchomościach należących wówczas do Skarbu Państwa, na podstawie ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o zmianie ustawy o przedsiębiorstwach państwowych (Dz. U. z 1991 r., Nr 2, poz. 6) spowodowało uzyskanie przez to przedsiębiorstwo z mocy prawa - jako prawa związanego z własnością urządzeń, - służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu obciążającego te nieruchomości?

2)

w przypadku udzielenia odpowiedzi negatywnej na powyższe pytanie, czy przedsiębiorstwo przesyłowe jako posiadacz służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu,

pozostawało w dobrej czy w złej wierze oraz w jakiej dacie rozpoczął się bieg terminu zasiedzenia tej służebności, na rzecz tego przedsiębiorstwa?”

/SSO Hanna Matuszewska/ /SSO Rafał Krawczyk/ /SSO Jadwiga Siedlaczek

UZASADNIENIE

(...) sp. z o.o. z siedzibą w Z. wniósł o ustanowienie służebności przesyłu na nieruchomości bliżej określonej we wniosku polegającej na znoszeniu szczegółowo opisanych w nim urządzeń przesyłowych linii energetycznych oraz prawa korzystania z nieruchomości obciążonej w niezbędnym zakresie.

Sąd Rejonowy w Toruniu, po ponownym rozpoznaniu sprawy, ustanowił służebność przesyłu na nieruchomości objętej wnioskiem, zgodnie z żądaniem i zasądził od uczestnika – (...) Spółki Akcyjnej w K. na rzecz wnioskodawcy kwotę 94.100 złotych tytułem jednorazowego wynagrodzenia za ustanowienie przedmiotowej służebności.

Sąd Rejonowy ustalił, że dnia 19 maja 1972 r. Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w T. udzieliło Zakładom (...) w T. zezwolenia na budowę linii energetycznych przez nieruchomości położone w gromadach: Ł., C., Z., K., L. i G.. Podstawą tego zezwolenia był art. 35 ust. 1 ustawy z dnia 12 marca 1958 r. o zasadach i trybie wywłaszczenia nieruchomości. Budowa linii zakończyła się w 1974 r. Aktualnie działki, przez które przebiega linia, oznaczone są numerami 30/13 i 315/7. Przedsiębiorstwo państwowe Zakład (...) w T. weszło w skład przedsiębiorstwa państwowego (...) w B.. Z dniem 31 grudnia 1988 r. w wyniku podziału tego przedsiębiorstwa, powstał Zakład (...) w T.. Z dniem 12 lipca 1993 r. przedsiębiorstwo państwowe Zakład (...) w T. uległo podziałowi w celu wniesienia przez Skarb Państwa zorganizowanej części mienia przedsiębiorstwa do spółki akcyjnej (...) S.A. w W. i przekształcone spółkę Skarbu Państwa pod nazwą Zakład (...) spółkę akcyjną w T.. Odcinek linii 220 kV relacji T. Elana – G. W. został przekazany spółce (...) spółce akcyjnej w W.. Od dnia 24 października 2007 r. spółka (...) S.A. działa pod formą (...) S.A. Na mocy uchwały walnego zgromadzenia z 5 grudnia 2007 r. spółka (...) S.A. przejęła wydzieloną część majątku spółki (...) S.A. w tym linię elektroenergetyczną 220 kV relacji T. Elana – G. W.. Przejęcie majątku przez spółkę (...) S.A. nastąpiło z dniem wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego podwyższenia kapitału zakładowego spółki (...) S.A., tj. z dniem 28 grudnia 2007 r. Od 11 grudnia 2008 r. spółka (...) S.A. działała pod firmą (...) S.A., a od 9 stycznia 2013 r. (...) S.A. Działki oznaczone numerem (...) w obrębie Z. gmina C. oraz 15/1 w obrębie M. gmina C. były wpisane do rejestru gruntów w 1963 r. zaś jako władający gruntem wskazany zostało Państwowe Gospodarstwo Rolne O. Zakład Rolny (...), zlikwidowane z dniem 30 kwietnia 1993 r. na podstawie decyzji nr (...) Wojewody (...) z dnia 18 lutego 1993 r. Majątek tego podmiotu przekazano Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa Oddział Terenowy w B.. Na skutek podziałów geodezyjnych z działek tych utworzone zostały działki nr (...). W dniu 15 lipca 2003 r. wnioskodawca nabył m.in. działki nr (...) od Skarbu Państwa – Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa. Od 2004 r. działka nr (...) oznaczona jest numerem (...). Z kolei działka nr (...) została w 2012 r. podzielona na działki nr (...), z których nowo powstałe działki nr (...) z mocy prawa stały się własnością Województwa (...). Działka nr (...) jest nadal własnością wnioskodawcy.

Sąd Rejonowy będąc związany oceną prawną dokonaną przez Sąd Okręgowy w Toruniu, w zakresie tego, iż uczestnik nie dysponuje tytułem prawnym do korzystania z nieruchomości objętych wnioskiem oraz przed złożeniem wniosku uczestnik ani jego poprzednicy prawni nie nabyli przez zasiedzenie służebności przesyłu, ani też służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu skonkretyzowanej we wniosku, zbadał potrzebę ustanowienia na rzecz uczestnika przedmiotowej służebności, ustalając jej przebieg, zakres i wysokość wynagrodzenia. Wytyczne Sądu Okręgowego, opierały się na przyjęciu, że budowa linii 220 kV relacji T. Elana – G. W. przebiegała przez szereg różnych działek - należących zarówno do Skarbu Państwa, jak też do osób fizycznych, jednak decyzja wywłaszczeniowa dotyczyła tylko i wyłącznie nieruchomości osób fizycznych i stawała się tytułem prawnym do korzystania z posadowionych na nieruchomościach osób fizycznych urządzeń przez Skarb Państwa. Decyzje administracyjne dotyczące działek Skarbu Państwa, nie ingerowały natomiast w jakikolwiek sposób w prawo własności działek. Termin zasiedzenia mógł zaś rozpocząć swój bieg dopiero z dniem 5 grudnia 1990 r. czyli z chwilą uwłaszczenia państwowych osób prawnych, wynikającego z art. 2 ustawy z dnia 29 września 1990 r. o zmianie ustawy dnia 29 kwietnia 1985 r.

o gospodarce gruntami i wywłaszczaniu nieruchomości (Dz.U. Nr 79 poz. 464 ze zm.), kiedy to nastąpiło zerwanie tożsamości między posiadaczem służebności, a właścicielem nieruchomości. Uczestnik pozostawał w ocenie Sądu Okręgowego wyrażonej, w poprzednio wydanym postanowieniu, w złej wierze, z uwagi na to, że z datą uwłaszczenia nabył infrastrukturę przesyłową, bez nieruchomości na których była ona posadowiona. Jednocześnie nie legitymował się ani cywilnoprawnym tytułem do korzystania z nieruchomości, ani decyzją administracyjną uprawniającą do ingerencji w cudzą własność. W konsekwencji Sąd Okręgowy przyjął, że nie upłynął 30 letni termin zasiedzenia służebności.

Sąd Rejonowy, mając na względzie powyższe, uznał, iż w niniejszej sprawie zachodzą przesłanki uzasadniające ustanowienie służebności przesyłu.

Uczestnik wniósł apelację od postanowienia Sądu I instancji, podnosząc szereg zarzutów dotyczących błędnego ustalenia stanu faktycznego oraz naruszenia przepisów prawa procesowego i materialnego. Zarzuty apelacji dotyczyły przede wszystkim błędnego, w ocenie skarżącego, przyjęcia, iż uczestnik pozostawał w złej wierze, bowiem domniemanie dobrej wiary nie zostało skutecznie obalone. Powołał się przy tym na orzecznictwo Sądu Najwyższego, zgodnie z którym przedsiębiorca państwowy realizujący doniosłe zadania związane z zaopatrzeniem społeczeństwa w energię elektryczną powinien być traktowany na równi z posiadaczem w dobrej wierze, nawet w braku subiektywnych przesłanek. Nadto, w ocenie skarżącego, termin zasiedzenia liczyć należy od dnia 1 lutego 1989 r., tj. od daty zniesienia zasady jednolitej własności państwowej (art. 128 k.c.).

Pismem z dnia 14 lipca 2016 r. skarżący powołał się nadto na najnowsze orzecznictwo Sądu Najwyższego, w myśl którego w dniu 7 stycznia 1991 roku przedsiębiorstwa przesyłowe nabywały ex lege jako prawny skutek uwłaszczenia osoby prawnej służebność gruntową o treści odpowiadającej służebności przesyłu.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Przy rozpoznawaniu apelacji, , powstało zagadnienie prawne budzące poważne wątpliwości, przedstawione w sentencji niniejszego postanowienia. Wynika ono przede wszystkim z kształtowania się nowej linii w orzecznictwie Sądu Najwyższego, całkowicie odmiennej od dotychczasowej. Po wydaniu przez Sąd Okręgowy pierwszego postanowienia uchylającego orzeczenie sądu pierwszej instancji ujawniły się ponadto, w sposób bardzo wyraźny, istotne rozbieżności w orzecznictwie, tak Sądu Najwyższego jak i sądów powszechnych, dotyczące tak kwestii dobrej i złej wiary jak i rozpoczęcia terminu biegu zasiedzenia służebności odpowiadającej służebności przesyłu w sytuacji gdy urządzenia przesyłowe zlokalizowane były na gruntach państwowych.

Omawiając podstawy do zadania pytania dotyczącego pierwszego z zagadnień wskazać należy, iż w postanowieniach z dnia 12 maja 2016 r. (IV CSK 509/15, Legalis nr 1488827 oraz IV CSK 510/15, LEX nr 2061188) Sąd Najwyższy uchylił postanowienia Sądu Okręgowego w Toruniu w sprawach o ustanowienie służebności przesyłu uzasadniając to tym, że Sąd Okręgowy naruszył art. 292 k.p.c. w zw. z art. 172 § 1 k.p.c. rozpatrując podniesiony przez uczestnika zarzut zasiedzenia służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu nie uwzględnivszy tego, że uczestnikowi może już przysługiwać taka służebność w rezultacie uwłaszczenia jego poprzednika prawnego z mocy ustawy z grudnia 1990 r. Sąd Najwyższy w swoich rozważaniach podjętych w obu powołanych sprawach, wskazał, na szczególną sytuację, gdy w skład przedsiębiorstwa państwowej osoby prawnej wchodziły urządzenia przesyłowe posadowione na nieruchomościach stanowiących własność Skarbu Państwa w chwili wejścia w życie ustawy z grudnia 1990 r. (ustawa z dnia 20 grudnia 1990 r. o zmianie ustawy o przedsiębiorstwach państwowych, Dz. U. z 1991 r. Nr 2, poz. 6). Przedsiębiorstwo państwowe, mając w swym zarządzie te urządzenia, miało jednocześnie tytuł prawny do korzystania z nieruchomości Skarbu Państwa w zakresie niezbędnym do ich eksploatacji. Jeżeli więc, zdaniem Sądu Najwyższego, w ramach procesu uwłaszczenia państwowych osób prawnych następowało ich majątkowe usamodzielnienie, to należy przyjąć, że uwłaszczenie to skutkowało nie tylko przekształceniem przysługującego im zarządu urządzeń przesyłowych w prawo ich własności, ale też przekształceniem owego tytułu prawnego we właściwe prawo podmiotowe, uprawniające je do (dalszego) korzystania z nieruchomości będących własnością Skarbu Państwa, na których posadowione były przedmiotowe urządzenia. Byłoby bowiem całkowicie niezrozumiałe i nieuzasadnione,

gdyby jakiś fragment władztwa państwowej osoby prawnej będącej przedsiębiorstwem państwowym nad gruntem państwowym, długotrwanie wykonywany pod rządem zasady jednolitego funduszu własności państwowej, aprobowany przez Skarb Państwa oraz niezbędny do wypełniania zadań tego przedsiębiorstwa, lecz niemający charakteru cywilnego prawa podmiotowego ze względu na obowiązywanie tej zasady, nie został objęty uwłaszczeniem. Nie sposób przyjąć, aby wolą ustawodawcy było nakładanie na przedsiębiorstwa państwowe konieczności niezwłocznego zawierania ze Skarbem Państwa niezliczonych umów niezbędnych do fragmentarycznego korzystania z jego nieruchomości.

Sąd Najwyższy stwierdził, że prawem powstającym w wyniku przekształcenia dotychczasowego tytułu do korzystania z nieruchomości państwowych w zakresie niezbędnym do eksploatacji uzyskanych na własność i posadowionych na tych nieruchomościach urządzeń - w ówczesnym stanie prawnym - była służebność gruntowa o treści odpowiadającej służebności przesyłu. Skoro bowiem możliwe było umowne nabycie albo zasiedzenie takiej służebności przed wejściem w życie przepisów art. 3051 i nast. k.p.c., wprowadzających służebność przesyłu, to mogła ona również powstać z mocy prawa jako rezultat uwłaszczenia państwowej osoby prawnej. (por. uchwały Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2003 r., III CZP 79/02, OSNC 2003, Nr 11, poz. 142, z dnia 7 października 2008 r., III CZP 89/08, Biuletyn SN 2008, nr 10, s. 8, z dnia 27 czerwca 2013 r., III CZP 31.13, OSNC 2014, Nr 2, poz. 11). Innymi słowy, z chwilą uzyskania - na podstawie ustawy z grudnia 1990 r. - własności urządzeń przesyłowych, posadowionych na nieruchomościach będących wówczas własnością Skarbu Państwa, przedsiębiorstwo państwowe uzyskiwało - z mocy prawa oraz jako prawo związane z własnością tych urządzeń i obciążające owe nieruchomości - służebność gruntową odpowiadającą treścią służebności przesyłu (odmiennie w tym zakresie - za kształtowaniem treści tego prawa w nawiązaniu do uprawnień, które mogły wynikać z decyzji, o której mowa - w art. 75 ustawy z dnia 29 kwietnia 1985 r. o gospodarce gruntami i wywłaszczaniu nieruchomości, tekst jedn.: Dz. U. z 1989 r. Nr 14, poz. 74 z późn. zm. - Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 21 maja 2015 r., IV CSK 514/14, Legalis nr 1310268). Sąd Najwyższy w powołanym postanowieniu z dnia 12 maja 2016 r. (IV CSK 510/15) zaznaczył, że prawo, o którym mowa, jako powstałe z mocy prawa objęte jest działaniem art. 7 pkt 1 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 707 z późn. zm.). Obliguje wobec tego każdorazowego właściciela nieruchomości, na których posadowione są urządzenia przesyłowe, do znoszenia ich istnienia, jak również uprawnia każdorazowego właściciela urządzeń do korzystania z nieruchomości w odpowiednim zakresie.

Poglądy wyrażone w postanowieniach z dnia 12 maja 2016 r. (IV CSK 509/15, Legalis nr 1488827 oraz IV CSK 510/15, LEX nr 2061188) odbiegają całkowicie od wyrażanych wcześniej. Wprawdzie były one różne w zakresie uznania czy przedsiębiorstwo przesyłowe pozostawało w dobrej, czy złej wierze, zgodnie jednak przyjmowano, że dla uzyskania służebności przesyłu, niezbędne było jej zasiedzenie. W postanowieniu z dnia 25 maja 2016 r. V CSK 549/15 LEX nr 2080889 Sąd Najwyższy odnotowując nowe stanowisko zajęte w przytoczonych na wstępie judykatach nie stwierdził wyraźnie czy opowiada się za jego przyjęciem, co wskazuje, że także na gruncie orzecznictwa SN brak jest podstaw do uznania tego poglądu za ostatecznie ukształtowany.

Należy bowiem zauważyć, że wcześniej np. w postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 6 września 2013 r. (V CSK 440/12, Legalis nr 924897) wskazywano wyraźnie, iż w orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że nieuregulowanie, po zmianach własnościowych kwestii korzystania ze spornych gruntów, oznacza brak tytułu prawnego (zob. np. orzeczenia z dnia 25 listopada 2008 r., II CSK 346/08, Legalis nr 555114; z dnia 3 kwietnia 2009 r., II CSK 400/08 Legalis nr 255282; z dnia 24 lipca 2009 r., II CSK 121/09 Legalis nr 274002; z dnia 20 sierpnia 2009 r., II CSK 166/09, Legalis nr 232748). Powołane orzeczenia pozostają nie tylko sprzeczne z postanowieniami SN z dnia 12 maja 2016 r. (IV CSK 509/15 oraz IV CSK 510/15), co uzasadnia sformułowanie pierwszego pytania, lecz prezentują także linię orzecniczą, zgodnie z którą brak własnego tytułu uprawniającego do korzystania w zakresie służebności gruntu wyłącza dobrą wiarę, skoro powinien wzbudzić poważne wątpliwości odnośnie tego, czy posiadaczowi przysługuje prawo do korzystania z rzeczy w dotychczasowym zakresie (postanowienie SN z dnia 17 marca 2010 r. sygn. akt II CSK 439/09, Legalis nr 358143). Istota wskazanego stanowiska sprowadza się do tego, iż skoro przedsiębiorstwo przesyłowe nie posiada tytułu cywilnoprawnego, ewentualnie decyzji administracyjnej,

uprawnających do ingerencji w określoną nieruchomość, to nie mogło pozostawać, tym bardziej jako podmiot profesjonalny, w usprawiedliwionym przekonaniu, że prawo to mu przysługuje.

Pogląd ten dominował pierwotnie w orzecznictwie, jednak w nowszych wypowiedziach Sądu Najwyższego (poprzedzających jednak nowatorską interpretację zawartą w uzasadnieniach orzeczeń z 12 maja 2016 r.), wskazywano jeszcze inne zapatrywanie. Sprowadza się ono do uznania, iż przedsiębiorstwo przesyłowe, obejmując posiadanie nieruchomości Skarbu Państwa w zakresie odpowiadającym służebności odpowiadającej służebności przesyłu, nie miało podstaw do przypuszczenia, że korzystając w takim zakresie z nieruchomości, narusza prawa właściciela gruntu. W uzasadnieniu postanowienia z dnia 16 grudnia 2015 r. (IV CSK 132/15, Lex nr 1974079) Sąd Najwyższy wskazał, że o dobrej lub złej wierze posiadacza decyduje chwila uzyskania posiadania, późniejsze zmiany jego świadomości pozostają bez wpływu na tę ocenę (porównaj między innymi postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25 czerwca 2003 r. III CZP 35/03, Legalis nr 57086). Chwilą, w której należy badać dobrą lub złą wiarę posiadacza jest chwila, od której stał się on posiadaczem samoistnym w zakresie służebności odpowiadającej służebności przesyłu i mógł rozpocząć posiadanie tej służebności prowadzące do jej zasiedzenia na swoją rzecz. SN przyjął, że chwilą tą był 1 października 1990 r. Sąd Najwyższy podkreślił przy tym, że na stan świadomości posiadacza, który determinował dobrą lub złą wiarę, miały wpływ także okoliczności istniejące w okresie, gdy nie był jeszcze posiadaczem, lecz w innym charakterze władał nieruchomością. Sąd Najwyższy wskazał, iż chodzi o świadomość przedsiębiorstwa, które w chwili objęcia nieruchomości w posiadanie prowadzące do zasiedzenia służebności odpowiadającej służebności przesyłu nie było już przedsiębiorstwem państwowym, ale wiedziało, że urządzenia przesyłowe, z których cały czas korzysta, bez sprzeciwu kogokolwiek, zostały zbudowane, w ramach realizacji zadań państwowych, na nieruchomości Skarbu Państwa, za jego zgodą, przez to samo przedsiębiorstwo w czasie, gdy było jeszcze przedsiębiorstwem państwowym, a zatem ich budowa i korzystanie z nich były legalne i nie wymagały żadnych dodatkowych czynności prawnych czy administracyjnych, poza pozwoleniami budowlanymi. Sąd Najwyższy argumentował ponadto, że przedsiębiorstwo wiedziało również, że urządzenia przesyłowe, jako jego składnik oraz uprawnienie do korzystania z nich nabyła z mocy prawa gmina i przeniosła je na to przedsiębiorstwo w drodze odpowiednich aktów prawnych oraz że korzystanie przez przedsiębiorstwo z cudzej nieruchomości, na której są położone, w celu ich konserwacji, nie napotykało żadnych przeszkód ze strony właściciela nieruchomości - Skarbu Państwa. Ostatecznie miało to uzasadniać wniosek, że przedsiębiorstwa państwowe, obejmując z dniem 1 października 1990 r. w posiadanie nieruchomości Skarbu Państwa w zakresie odpowiadającym służebności zbliżonej do służebności przesyłu nie miały podstaw do przypuszczeń, że korzystając w takim zakresie z nieruchomości naruszają prawa właściciela gruntu. Sąd Najwyższy dodatkowo argumentował, że nie można również przyjąć, że podmiot taki dopuścił się niedbalstwa przez niedołożenie należytej staranności w ustalaniu swojego statusu prawnego w zakresie korzystania z urządzeń. To zaś daje podstawy do przyjęcia, że objęcie w posiadanie nieruchomości w zakresie służebności odpowiadającej służebności przesyłu nastąpiło w dobrej wierze (por. m.in. postanowienia SN z dnia 8 stycznia 2009 r., I CSK 265/08 Legalis nr 226040, z dnia 5 lipca 2012 r., IV CSK 606/11 Legalis nr 537223, z dnia 14 listopada 2012 r., II CSK 120/12 Legalis nr 577238, z dnia 9 stycznia 2014 r., V CSK 87/13 Legalis nr 810300, z dnia 4 czerwca 2014 r., II CSK 520/13 Legalis nr 1047148, z dnia 16 grudnia 2015 r. Legalis nr 1398615, IV CSK 132/15 - oraz z dnia 4 lipca 2014 r., II CSK 551/13 Legalis nr 1061836). W wyroku z dnia 10 lipca 2013 r. (V CSK 320/12, Legalis nr 810290) Sąd Najwyższy wskazał natomiast, że dobrej wiary zasiadającego posiadacza nie wyłącza wiedza o prawie własności przysługującym osobie trzeciej. Występuje ona wówczas, gdy ingerowanie w cudzą własność w zakresie odpowiadającym służebności rozpoczęło się w takich okolicznościach, które usprawiedliwiały przekonanie posiadacza, że nie narusza on cudzego prawa.

Powyższe ewidentne rozbieżności w orzecznictwie uzasadniają przedstawienie drugiego z zagadnień w części dotyczącej dobrej i złej wiary posiadacza.

Nie jest to jednak ostatnia wątpliwa kwestia związana z problematyką zasiedzenia służebności odpowiadających służebności przesyłu. Oprócz sporów co do istnienia dobrej lub złej wiary posiadacza służebności przesyłu, istnieją bowiem w orzecznictwie Sądu Najwyższego rozbieżności także co do daty, od której należy liczyć bieg terminu zasiedzenia. W postanowieniu z dnia 5 czerwca 2009 r. (I CSK 495/08, Legalis nr 265754) Sąd Najwyższy wskazał, że dopiero od dnia 2 lutego 1989 r. mógł rozpocząć się bieg okresu zasiedzenia, gdy przedsiębiorstwo państwowe

mogło nabywać na swoją rzecz własność i inne prawa rzeczowe. Wówczas to doszło, w wyniku nowelizacji art. 128 k.c., dokonanej ustawą z dnia 31 stycznia 1989 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny (Dz.U. Nr 3, poz. 11), do uchylecia konstrukcji jednolitej własności państwowej, dzięki czemu państwowe osoby prawne uzyskały zdolność prawną do nabywania prawa własności. Także w postanowieniu z dnia 23 stycznia 2013 r. (I CSK 256/12, Legalis nr 697874) Sąd Najwyższy wskazał, iż dopiero po tym dniu mogły wykonywać posiadanie „dla siebie”, czyli we własnym imieniu i na swoją rzecz. Wątpliwości w zakresie daty początkowej samoistnego posiadania służebności przez przedsiębiorstwa państwowe były także przedmiotem obszernych rozważań Sądu Najwyższego w postanowieniu z 9 lutego 2012 r. wydanym w sprawie III CZP 93/11, (Legalis nr 415757), gdzie jednoznacznie podkreślono, iż późniejsze uwłaszczenie nie miało znaczenia dla rozpoczęcia terminu posiadania służebności, tym samym przyjęć należy, że bieg zasiedzenia rozpoczął się z dniem 2 lutego 1989 r. (zob. również np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 grudnia 2009 r., IV CSK 291/09, M. Prawn. 2010, nr 2, s. 68 i postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 25 stycznia 2006 r., I CSK 11/05, Biul. SN 2006, nr 5, s. 11, z dnia 10 lipca 2008, III CSK 73/08, , postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2009 r., II CSK 103/09, oraz z dnia 6 września 2013 r., V CSK 440/12)

Według innego poglądu o objęciu w posiadanie urządzeń przesyłowych objętych wnioskiem można mówić dopiero z chwilą zerwania tożsamości między ich posiadaczem a właścicielem nieruchomości. Nastąpiło to z dniem 5 grudnia 1990 r. czyli z chwilą uwłaszczenia państwowych osób prawnych, wynikającego z art. 2 ustawy z dnia 29 września 1990 r. o zmianie ustawy dnia 29 kwietnia 1985 r. o gospodarce gruntami i wywłaszczaniu nieruchomości ((Dz.U. Nr 79, poz. 464 ze zm), a będącego konsekwencją zniesienia jednolitej własności Skarbu Państwa. Od tej pory można mówić o posiadaniu (także o posiadaniu służebności) przez uwłaszczone przedsiębiorstwa państwowe we własnym imieniu. Przejście posiadania może zostać wykazane za pomocą deklaratywnej decyzji wojewody wydanej na podstawie art. 2 ust. 3 wskazanej zmiany ustawy o gospodarce nieruchomościami. (por. postanowienia SN z dnia 8 maja 2007 r., I CSK 64/07, Lex nr 286763, z dnia 13 października 2011 r., V CSK 502/10, Lex nr 1096048, i z dnia 23 stycznia 2013 r. I CSK 256/12, Lex nr 1294472). W konsekwencji bieg terminu zasiedzenia służebności linii przesyłowej znajdującej się w zarządzie przedsiębiorstwa państwowego, przebiegającej po działce stanowiącej własność Skarbu Państwa będącej w zarządzie innej państwowej osoby prawnej, nie mógł rozpocząć się przed dniem 5 grudnia 1990 r. (postanowienie SN z dnia 20 stycznia 2015 r., V CSK 106/14 Legalis nr 1231829, postanowienie SN z dnia 4 lipca 2014 r., II CSK 551/13, Legalis nr 1061836 postanowienie z dnia 11 grudnia 2008 r., II CSK 314/08 Numer 589182. Zgodnie z art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 29 września 1990 r. o zmianie ustawy o gospodarce gruntami i wywłaszczaniu nieruchomości (Dz.U. Nr 79, poz. 464) grunty stanowiące własność Skarbu Państwa lub własność gminy (związku międzygminnego), z wyjątkiem gruntów Państwowego Funduszu Ziemi będące w dniu wejścia w życie ustawy (5 grudnia 1990 r.) w zarządzie państwowych osób prawnych, innych niż Skarb Państwa, stają się z tym dniem, z mocy prawa, przedmiotem użytkowania wieczystego; nie narusza to praw osób trzecich. Przysługujące państwowym osobom prawnym w dniu wejścia w życie ustawy prawo zarządu w stosunku do gruntów Skarbu Państwa lub gminy przekształciło się z mocy prawa z tym dniem w prawo użytkowania wieczystego, a w odniesieniu do budynków, urządzeń i lokali znajdujących się na tych gruntach, w prawo własności. Z kolei art. 2 ust. 3 określa tryb nabycia własności lub użytkowania wieczystego powyższych składników majątkowych (por. uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 18 czerwca 1991 r., III CZP 38/91, mającą moc zasady prawnej, OSNC 1991, nr 10 -12, poz. 118).

W orzecznictwie wskazywano ponadto inne jeszcze daty to jest 7 stycznia 1991 r., tj. dzień wejścia w życie ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. nowelizującej ustawę o przedsiębiorstwach państwowych (Dz.U. z 1991 r. Nr 2, poz. 6) czy 1 października 1990 r. – przyjętą w cytowanym wcześniej postanowieniu z 16 grudnia 2015 r. Pierwsza ze wskazanych dat była konsekwencją uznania, że do uwłaszczenia państwowych osób prawnych w zakresie urządzeń przesyłowych, wchodzących w skład ich przedsiębiorstw (art. 49 KC w ówczesnym brzmieniu, Dz.U. z 1964 r. Nr 16, poz. 93 ze zm.), doszło nie w dniu 5 grudnia 1990 r. na podstawie przepisów art. 2 ust. 1 i 2 WywłNierU, lecz w dniu 7 stycznia 1991 r. na podstawie przepisu art. 1 pkt 9 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o zmianie ustawy o przedsiębiorstwach państwowych (Dz.U. z 1991 r. Nr 2, poz. 6, dalej: „ustawa z grudnia 1990 r.”; zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 maja 2015 r., IV CSK 514/14). Urządzenia przesyłowe (linie energetyczne) są zbiorem rzeczy ruchomych, a nie jedną rzeczą złożoną. Urządzeń takich, wchodzących w skład przedsiębiorstwa, nie można zatem uznać za „znajdujące się na gruntach”, co do których państwowa osoba prawna, do której należało to przedsiębiorstwo, uzyskiwała prawo użytkowania

wieczystego, jeśli nie były one posadowione na tych właśnie gruntach, lecz na innych gruntach. W konsekwencji bieg terminu zasiedzenia służebności, odpowiadającej treści służebności przesyłu należy zgodnie z tym poglądem liczyć od 7 stycznia 1991 r.

Mając na uwadze opisane wątpliwości, jak również bardzo znaczący praktyczny wymiar problemu, Sąd Okręgowy na podstawie art. 390 § 1 zd. 1 k.p.c. w zw. z art. 397 § 2 zd. 1 k.p.c. postanowił przedstawić Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia opisane wcześniej zagadnienia prawne:

/SSO Hanna Matuszewska/ /SSO Rafał Krawczyk/ /SSO Jadwiga Siedlaczek